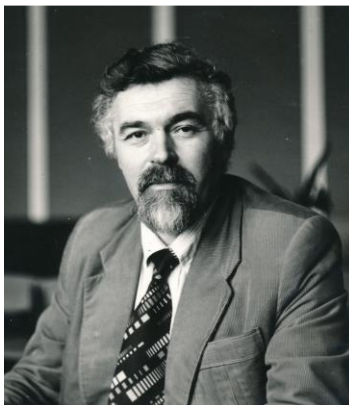

Apie prof. Antaną Glemžą

Antanas Glemža 1960 metais baigė studijas Vilniaus universiteto (VU) Chemijos fakulteto Fizikinės chemijos katedroje. Tuo metu absolventai būdavo paskiriami į darbą ir turėdavo dirbti ne mažiau kaip trejus metus paskyrimo vietoje. Antanas gavo paskyrimą į VU, čia tų pačių metų rudenį pradėjo tiriamąjį darbą elektrochemijos srityje, galvaninių sidabro dangų gavimo tobulinime. Ši tematika jam nelabai patiko, todėl kreipėsi į VU rektorių Joną Kubilių, prašydamas leisti pereiti į Mokslų akademijos (MA) Chemijos ir cheminės technologijos institutą, kuriame vyko modernesni elektrocheminiai tyrimai. Rektorius, matyt, pasitaręs su tuo metu Chemijos fakulteto dekanu pareigas ėjusiu doc. Leonu Jasinsku, vietoje prašomo leidimo pereiti į MA, pasiūlė persikvalifikuoti į biochemijos sritį. VU vadovai jau buvo susitarę pradėti Chemijos fakultete biochemijos studijas. Reikėjo ruošti būsimus dėstytojus toms studijoms. Antanas pasiūlymą priėmė. Jam buvo duoti vieneri metai savarankiškai pasigilinti į biochemiją ir susirasti tinkamą vietą šios krypties doktorantūrai (tada vadintai aspirantūra).

Antanui pavyko rasti puikią vietą doktorantūros studijoms – Maskvos valstybinio universiteto Biologijos mokslų fakultete, pas prof. Sergejų E. Severiną, vieną iš žymiausių to meto Sovietų sąjungos biochemikų. Įstojęs į doktorantūrą, jis 1962-1965 m. gyveno Maskvoje, toliau gilinosi į biochemiją ir vykdė tyrimus prof. Severino laboratorijoje, ruošdamas disertaciją „Piruvatdehidrogenazės iš balandžio širdies raumenų tyrimai“, kurią apgynė 1967 m. Pasibaigus doktorantūros laikui, 1965 m. rudenį grįžo į VU, buvo įdarbintas neseniai įkurtoje Biochemijos ir biofizikos katedroje. 1967m. pabaigoje paskirtas katedros vedėju ir ėjo šias pareigas keturius metus. Per tą laiką suformavo katedroje naują tyrimų kryptį – enzimologiją. Pagrindinis rūpestis čia buvo eksperimentinės bazės sukūrimas enzimologiniams tyrimams. Buvo įrengtas šaltas kambarys, nupirkta centrifūga, spektrofotometras, smulkesnė laboratorinė įranga. Pradėjo tyrimus pirmieji doktorantai.

Sovietų sąjungos vyriausybė 1962 m. priėmė nutarimą plėtoti enzimologinę pramonę ir mokslinius tyrimus šioje srityje. Buvo nutarta pastatyti penkias pramoninių fermentų gamyklas, vieną iš jų Vilniuje. Šios gamyklos statyba užbaigta 1970 m. pabaigoje. 1971 m. prasidėjo paleidimo darbai, be to pradėta kurti Centrinė mokslinių tyrimų laboratorija (CMTL), kuriai vadovauti pakviestas dr. Antanas Glemža.

1971 m. pabaigoje Antanas, nenutraukdamas ryšių su VU, paliko Biochemijos ir biofizikos katedros vedėjo postą ir tapo Fermentų gamyklos direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams. CMTL uždaviniai buvo padėti gamyklos paleidimo darbams, kurti naujų fermentų gamybos technologijas, ieškoti fermentų praktinio panaudojimo sričių. 1975 m. CMTL pagrindu įkurtas Sąjunginis taikomosios enzimologijos mokslinių tyrimų institutas (STEMTI). Dr. Antanas Glemža paskirtas pirmuoju instituto direktoriumi, tiksliau, laikinai einančiu direktoriaus pareigas. Jis ėjo šias pareigas iki 1978m. Be abejonės būtų likęs direktoriumi ir toliau, jei ne formali biografijos kliūtis. Antanas turėjo emigravusių į JAV giminaičių, tai neleido Sovietų sąjungoje užimti kai kurių pareigų. Todėl nuo 1979 m. jis tapo STEMTI direktoriaus pavaduotoju mokslo reikalams. STEMTI sparčiai plėtėsi. Įkūrimo momentu (1975 m. kovo mėn.) jame buvo 120 darbuotojų, tų metų pabaigoje – apie 200, 1988 m., prieš Lietuvai atgaunant nepriklausomybę, virš 800 darbuotojų. Tokio dydžio institutas buvo aiškiai perdidelis Lietuvai. Dalis darbuotojų išėjo į kitas veiklos sritis, kūrė naujas įmones (dabar vadinamas startuoliais). Šios įmonės sėkmingai veikia ir šiandien: „Fermentas“ (dabar „Thermo Fisher Scientific Baltics“), „Sicor Biotech“ (dabar „Teva Baltics“), „Biok laboratorija“, „Biocentras“, „Biopolis“. Instituto pavadinimas „Taikomosios enzimologijos institutas“ 1992 m. buvo pakeistas į „Biotechnologijos institutas“. Jis sėkmingai dirbo toliau, šiuo metu yra sudėtinė VU Gyvybės mokslų centro dalis.

Prof. Antanas Glemža 1989 m. paliko STEMTI ir grįžo į VU Gamtos mokslų fakultetą. Čia 1989-1994 m. buvo Augalų fiziologijos ir mikrobiologijos katedros vedėju. Įkūrė Lietuvos biotechnologų draugiją ir 1995 metais įjungė ją į Europos biotechnologijos federacijos sudėtį. Šios draugijos pagrindu 2003 m. įkurta Lietuvos biotechnologų asociacija (LBTA).

Parengė prof. Gervydas Dienys ir dr. Ina Glemžienė